

نقش آموزش غیرحضوری در توسعه اقتصادی – اجتماعی در آموزش و پرورش ایران

منصوره اسکندری^۱، مجید رادفر^۲، حمیدرضا فاتحی^۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۳/۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۱/۱۰

DOI: 10.30495/JISDS.2023.71681.11849

چکیده

اگر مؤسسات آموزشی می‌خواهند موفق باشند، بایستی مدل‌های آموزشی جدیدی که برای دانش آموزان کارآمد هستند را ایجاد کنند. آموزش از راه دور یا آموزش غیر حضوری یک سیستم هدایت شده یا فرآیندی است که یادگیرندگان را به منابع دور دست متصل می‌کند و می‌تواند به عنوان ابزاری برای یادگیری مکمل نیز بکار گرفته شود. هدف از انجام تحقیق حاضر این است که با شناسایی نقاط قوت و نقاط ضعف (SW) اقتصادی-اجتماعی آموزش غیرحضوری، به مدیران مدارس و مؤسسات آموزشی در اتخاذ راهبردهای مناسب در راستای بهبود آموزش و ارتقاء عملکرد آموزشی کمک شود. بدین منظور، از طریق نمونه گیری هدفمند، اطلاعات ۱۵ نفر از معاونان توسعه مدیریت، معلمان، کارشناسان سنجش تحصیلی و اعضای انجمن‌های اولیاء و مربیان آموزش و پرورش منطقه ۳ تهران، از طریق مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته گردآوری و تجزیه و تحلیل شد و با استفاده از روش نظریه برخاسته از داده، مدل نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی-اجتماعی آموزش غیرحضوری طراحی گردید. یافته‌های این تحقیق کیفی نشان می‌دهند که بکارگیری صحیح آموزش غیرحضوری می‌تواند موجب ارتقاء جایگاه و اعتبار مدارس در سطح آموزش و پرورش، افزایش تعاملات درون مدرسه‌ای و ارتقاء رضایتمندی والدین، دانش آموزان و کادر آموزشی گردد.

واژگان کلیدی: آموزش غیرحضوری، توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی

^۱ دانشجوی دکتری رشته جامعه شناسی، گروه علوم اجتماعی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.
(Email: M_es_1386@yahoo.com)

^۲ دانشیار گروه علوم اجتماعی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران. (نویسنده مسئول)
(Email: Majid.Radfar@iau.ac.ir)

^۳ استادیار، گروه علوم اجتماعی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.
(Email: Fatehi110@gmail.com)

مقدمه

این سؤال مدت‌ها است به ذهن متبادر می‌شود که آموزش‌های غیرحضوری^۱ چه مزیتی نسبت به آموزش‌های سنتی دارند و چگونه می‌توانند مفید باشند؟ آموزش سنتی در گذشته نیازمند اتکا به حضور فیزیکی معلمان و دانش‌آموزان در یک فضای آموزشی بوده است. اما در آموزش غیرحضوری باید از ایده‌ها و فناوری‌های بیرونی بهره گرفت و به دانش‌آموزان نیز اجازه داد تا از امکانات و قابلیت‌های این روش جدید آموزشی بهره‌مند شوند. در آموزش غیرحضوری، آموزش‌های حضوری به طور کامل شبیه‌سازی^۲ شده و به صورت مجازی^۳ و الکترونیکی ارائه می‌گردند. این شیوه آموزشی به دو صورت همزمان^۴ و غیرهمزمان^۵ امکان برگزاری دارد. در شیوه غیرحضوری همزمان، تبادل اطلاعات میان معلم و دانش‌آموز به صورت زنده^۶ و در لحظه^۷ صورت می‌گیرد. آموزش غیرحضوری همزمان امکان بحث و پرسش و پاسخ در حین آموزش و یادگیری را فراهم می‌سازد. در نوع آموزش غیرحضوری غیرهمزمان، مطالب آموزشی در قالب صوت و تصویر ضبط و جهت برخورداری در زمان دیگر در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد (کامینز، ۲۰۲۱). در واقع آموزش از راه دور یا آموزش غیرحضوری یک سیستم هدایت شده یا فرآیندی است که یادگیرندگان را به منابع دور دست متصل می‌کند. در ضمن، می‌تواند به عنوان ابزاری برای یادگیری مکمل نیز بکار گرفته شود (باریکین، ۲۰۲۱). از طرف دیگر، توسعه اقتصادی عبارت است از رشد اقتصادی همراه با تغییرات بنیادین در اقتصاد و افزایش ظرفیت‌های تولیدی اعم از ظرفیت‌های فیزیکی، انسانی و اجتماعی. در توسعه اقتصادی، رشد کمی تولید حاصل خواهد شد اما در کنار آن، نهادهای اجتماعی نیز دگرگون خواهند شد (میرجلیلی، ۱۳۹۹). توسعه اجتماعی عبارت است از سرمایه اجتماعی، هویت انسانی، عقلانیت ارتباطی، اعتماد، و انسان بودن. این مفهوم با تقسیم حیات اجتماعی به چهار حوزه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی خاص‌تر شده است و مؤلفه‌های آن حول انسجام و یگانگی از هویت و استقلال نسبی و منطبق درونی خاصی برخوردار شده است. کانون بحث توسعه اجتماعی اجتماع جامعه‌ای^۸ است، که مطابق آن همه ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی مطمع نظر است چه در سطح خرد و کلان و چه از نظر جنبه‌های عینی و ذهنی (درویشی و همکاران، ۱۴۰۰). همچنین، توسعه اقتصادی-اجتماعی همانند رشد و توسعه اقتصادی می‌تواند تسهیل‌کننده توسعه اقتصادی باشد. توسعه اقتصادی-اجتماعی به معنای رشد همزمان شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی در کنار یکدیگر است بدین معنا که زمانی که توسعه اجتماعی در سطح بالایی قرار دارد، فضا و بستر مناسبی برای توسعه اقتصادی و بخصوص پایداری رشد اقتصادی ایجاد می‌شود و در مقابل، در حالت پایین بودن توسعه اجتماعی و افت روزافزون آن، توسعه اقتصادی نیز کند می‌شود (شینی و همکاران، ۱۳۹۹). از این رو، بی‌تردید تغییر رویه‌های آموزشی از حضوری به غیرحضوری، به ویژه در مدارس که کلیه ساختارها، تشکیلات و دستورالعمل‌ها و حتی سرفصل‌ها و محتوای آموزشی آن مبتنی بر فضای حضوری و عملیاتی است، نقاط قوت و نقاط ضعفی^۹ (SW) در حوزه‌های مربوط به توسعه اقتصادی-اجتماعی به دنبال خواهد داشت. مدارس و مراکز آموزشی برای افزایش کامیابی خود در آموزش، چاره‌ای جز اتخاذ رویکردی منعطف با محیط بیرونی یعنی آموزش از راه دور ندارند. بطور خاص، در زمینه آموزش، آموزش غیرحضوری علاوه بر فراهم آوردن قابلیت‌هایی برای یادگیری دانش‌آموزان، اولویت‌ها و حساسیت‌های دیگری را نیز در بر می‌گیرد که تاکنون مورد بحث قرار نگرفته‌اند. تأثیر و تأثر جامعه اطلاعاتی و فناوری‌های ارتباطات بر نظام تعلیم و تربیت و نظام آموزشی و نقش‌های آموزشی در این نظام در عصر اطلاعات، نقاط قوت و نقاط ضعفی (SW) را ایجاد می‌کند که در نظام آموزش و پرورش کمتر

1. Distant Educations

2. Simulation

3. Virtual

4. Synchronous

5. Asynchronous

6. Live

7. Real Time

8. Societal Community

9. Strengths and Weaknesses

مورد توجه قرار گرفته اند. تأثیر جهانی شدن بر آموزش و پرورش در دو قلمرو مطرح می‌شوند. یکی از این دو قلمرو معطوف به مقوله یادگیری^۱ است که هدف آن آماده کردن دانش آموزان در مقام فراگیرندگان جهانی است؛ موضوع‌هایی مانند ارزش‌های جهانی^۲، توسعه پایدار^۳ و آموزش محیطی. قلمرو دیگر درباره بررسی تأثیر فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات^۴، فشرده‌گی مکان-زمان و شکل‌های آموزش و پرورش جهانی ناشی از آنهاست (سراجی و همکاران، ۱۳۹۷). با وجودی که تحقیقات فراوانی در زمینه آموزش غیرحضوری تمرکز خود را بر روی توجه به سیستم الکترونیکی آموزشی^۵، افزایش اثربخشی آموزش آنلاین^۶، تمرکز بر مفاهیم انتزاعی^۷ و ... قرار داده اند، اما این پژوهش‌ها و مطالعات تاکنون به بررسی محتوایی نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی-اجتماعی موجود در آموزش غیرحضوری نپرداخته اند. چون آموزش غیرحضوری یکی از بخش‌های محوری و اصلی رویکردهای آموزش و پرورش در ایران است، بررسی نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی-اجتماعی آموزش غیرحضوری کمک زیادی به درک ما از نقش مدرسه، معلم، دانش آموزان، والدین، و ... در این رویکردها خواهد کرد. این سؤال که "نقاط قوت و نقاط ضعف (SW) اقتصادی-اجتماعی آموزش غیرحضوری در آموزش و پرورش ایران چیست؟"، توجه بسیار کمی در متون تخصصی، مقاله‌ها، و تحقیقات کسب کرده است.

از زاویه دید نظری، در سطح بین الملل، مباحث زیاد و خوبی در خصوص آموزش وجود دارد (ساهو، ۲۰۲۱؛ گو و همکاران، ۲۰۱۹؛ شلیچر، ۲۰۲۰؛ شاتورو، ۲۰۲۱؛ پاسکو و همکاران، ۲۰۲۰) اما موضوعات مرتبط با "آموزش غیرحضوری" کم کار شده و قابلیت توسعه ی نظری قابل ملاحظه ای دارد. همچنین در سطح بین الملل، مطالعات خوبی در خصوص نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی-اجتماعی در حوزه‌هایی از جمله محیط زیست (دوبویز و همکاران، ۲۰۲۰)، برق (هینن و همکاران، ۲۰۱۹)، اقتصاد (باریکین و همکاران، ۲۰۲۱)، حمل و نقل (لاورتی و همکاران، ۲۰۲۰)، سرمایه گذاری (کوستیوکویچ و همکاران، ۲۰۲۰)، فرهنگ (رنزاهو، ۲۰۲۰)، و ... وجود دارد اما موضوعات مرتبط با "آموزش و پرورش" کم کار شده و قابلیت توسعه ی نظری قابل ملاحظه ای دارد. در منابع داخلی نیز مباحث مربوط به نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی-اجتماعی نسبت به دیگر مباحث کم کار شده و در حوزه‌هایی از جمله فضای مجازی (احمدوند و همکاران، ۱۳۹۷)، استراتژی (انصاری و همکاران، ۱۳۹۸)، فناوری اطلاعات (سبحانی نژاد و همکاران، ۱۳۹۲)، شبکه‌های اجتماعی (سپهری و همکاران، ۱۳۹۸)، فلسفه (محمدی و همکاران، ۱۳۹۷)، و ... مورد بررسی قرار گرفته است اما موضوعات مرتبط با "نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی-اجتماعی آموزش غیرحضوری" بسیار کم کار شده است. بعلاوه، مباحث مربوط به مدل سازی آموزشی در منابع داخلی نیز نسبت به دیگر مباحث کم کار شده و موضوعات مرتبط با "آموزش غیرحضوری در آموزش و پرورش ایران" تقریباً وجود ندارد.

نظر به اینکه در منابع داخلی و بین المللی مطالعات قابل توجهی در خصوص نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی-اجتماعی آموزش غیرحضوری در آموزش و پرورش ایران انجام نشده است، پتانسیل توسعه نظری قابل ملاحظه ای در این حوزه‌ها وجود دارد. از بُعد عملیاتی، مسئله این تحقیق در دو سطح "مورد"، و "کشور" مد نظر بوده است. در حال حاضر در سطح کشور شاهد افت در تمامی مقاطع تحصیلی و بخصوص آموزش و پرورش تهران هستیم. مسئله ای که تقریباً تمامی فعالان حوزه آموزش و از جمله آموزش و پرورش منطقه ۳ تهران با آن مواجه هستند این است که با روش‌های معمول نمی‌توانند کیفیت آموزش غیرحضوری را بالا ببرند و به دنبال روش‌هایی نوین جهت فعالیت‌های آموزشی مؤسسات هستند. بنابراین، با توجه به این که مفهوم مدل سازی در آموزش غیرحضوری، مفهومی جدید در ادبیات آموزشی بوده و کمتر پژوهشگری آموزش غیرحضوری را بر اساس

1. Learning

2. Global Values

3. Sustainable Development

4. Information and Communication Technology

5. Educational Electronic System

6. Effectiveness of Online Education

7. Abstract Concepts

مفاهیم اقتصادی-اجتماعی مورد بررسی قرار داده است، تبیین و توسعه این مفهوم، به غناسازی ادبیات کمک می‌کند، همچنین انجام این تحقیق خلاء عملیاتی برای مورد مطالعه و فعالان حوزه آموزش را پر خواهد کرد و راه حل‌های عملیاتی و نوین جهت آموزش را به آن‌ها ارائه خواهد داد. از این رو، انجام چنین پژوهشی حائز اهمیت فراوانی است. بر این اساس، این پژوهش دارای یک هدف کلیدی است: کمک به ادبیات آموزش به منظور افزایش درک پژوهشگران از نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی-اجتماعی آموزش غیرحضور و عناصر کلیدی آن از طریق توسعه و بهبود این مفهوم.

مبانی نظری پژوهش

آموزش غیرحضور و فضای مجازی

منظور از آموزش غیرحضور یا آموزش مجازی، آموزش افراد با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات است. یک سیستم آموزش مجازی محیطی مجازی فراهم می‌کند تا فراگیر بدون نیاز به حضور یاد دهنده بتواند مطالب را فراگیرد. آموزش مجازی نوع جدیدی از آموزش است که در آن نیازی به حضور دانشجویان در کلاس‌های برنامه ریزی شده نیست (جان قربان، ۱۳۹۶). در واقع محیط آموزشی مجازی در شبکه است سؤالی که ممکن است پیش بیاید این است که تفاوت آموزش مجازی با نرم افزارها و سی دی های کمک آموزشی موجود چیست؟ در جواب می‌توان گفت که آموزش مجازی مقوله ای فراتر از نرم افزارهای کمک آموزشی است. از جمله این تفاوت‌ها می‌توان به ایجاد محیط مجازی، به روز بودن مطالب، ارتباط نزدیک و متقابل فراگیر با آموزش دهنده، قابلیت مدیریت و برگزاری دوره های آموزشی، و ... اشاره کرد (احمدوند و همکاران، ۱۳۹۷). در این روش همه چیز از طریق شبکه هدایت می‌شود که شامل حضور در کلاس های گفتگو و دسترسی به آنلاین یادداشت های نمونه و حتی ارتباط زنده با مدیر سایت آموزش دهنده می‌باشد. در سیستم آموزش مجازی فراگیران می‌توانند از طریق پست الکترونیک و سایر امکانات شبکه از یکدیگر سؤال پرسند. این بدین معنی است که بدون محدودیت زمانی و مکانی فراگیران می‌توانند به مطالعه دروس خود پرداخته و حتی اگر دفعه اول کاملاً متوجه نکات مشکل درسی نشوند می‌توانند چندین بار آنرا مرور نمایند (کریمیان و همکاران، ۱۳۹۷).

یادگیری الکترونیکی

یادگیری الکترونیکی، عبارت است از یادگیری مبتنی بر وب، یادگیری مبتنی بر کامپیوتر و یادگیری مجازی که شامل دریافت اطلاعات از اینترنت و انواع چند رسانه ای‌ها مانند رسانه های دیداری، شنیداری، ماهواره، ضبط صوت، تلویزیون و دیسک های فشرده می‌شود. عبارات بیان شده برای توصیف یادگیری در محیط‌هایی است که فراگیران و معلمان از لحاظ فیزیکی در یک مکان نیستند (سراجی و عطاران، ۱۳۹۷). در محیط یادگیری الکترونیکی از سه نوع تعامل یاد می‌شود که عبارتند از تعامل فراگیر-مربی، فراگیر-فراگیر و فراگیر-محتوا، در کنار آن سه نوع دیگر نیز مطرح می‌شود؛ مربی-مربی، مربی-محتوا و محتوا-محتوا (طورانی و همکاران، ۱۳۹۷). در یادگیری الکترونیکی نقش معلم از یک انتقال دهنده اطلاعات به یک تسهیل کننده یادگیری تغییر یافته است. معلم در یادگیری از دور باید در رشته تخصصی خود متخصص شود و در زمینه راهبردهای اثربخش آموزش، از دور آموزش ببیند. آموزش از دور ناهمزمان است، زیرا شامل خدمات ارائه شده در زمان و مکان متفاوت از کسانی است که آن را ساخته اند. مربی در آموزش از دور یک تسهیل کننده است، که شرایط مناسب برای یادگیری فعال را برای فراگیر تضمین می‌کند. در مجموع می‌توان گفت که جهت اثربخشی یادگیری، محتواهای دوره های الکترونیکی باید دارای چهار خصوصیت باشد: علمی بودن محتوا، معماری محتوا، استفاده مناسب از چندرسانه ای ها، توجه به جنبه های فنی (فرید و همکاران، ۱۳۹۷).

فضای مجازی و آموزش و پرورش

دگرگونی‌هایی که در عرصه‌ی فضای مجازی رخ داده است جوامع را دچار تغییرات اساسی نموده است که نتیجه‌ی آن دگرگونی‌های عظیمی در آموزش و پرورش در دوران کرونا بوده است. دورانی که یادگیری هم در محیط خانه و هم در سایر محیط‌ها قابل کسب است. دانش‌آموزان در فضای مجازی باید یاد بگیرند که چگونه از فضای مجازی بهره ببرند و خود حتی با ورود فناوری‌های جدید رغبت به یادگیری داشته باشند. نفوذ ابعاد مختلف فضای مجازی بر آموزش و پرورش تأثیر گذاشته است که در جدول ذیل به تأثیرات گذاشته شده اشاره می‌شود (کریمیان و همکاران، ۱۳۹۷).

جدول ۱. ابعاد تأثیرگذار فضای مجازی بر آموزش و پرورش

ردیف	ابعاد
۱	بعد فرهنگی فضای مجازی
۲	بعد اجتماعی فضای مجازی
۳	بعد ایمنی فضای مجازی
۴	بعد دینی فضای مجازی

چالش عمده فرهنگ در فضای مجازی تخریب و کاهش وابستگی به هویت ملی است. فضای مجازی ممکن است که یک پارگی و ازهم گسیختگی در افراد ایجاد کند که اشاعه‌ی درست در استفاده از فضای مجازی در آموزش و پرورش می‌تواند مانع از لجام گسیختگی فرهنگی شود. در ارتباط با چالش‌های بعد اجتماعی می‌توان گفت که حذف چهره به چهره ملاقات معلم با شاگرد و کاهش ارتباطات انسانی سبب تعارضات و کیفیت مستقیم آموزش می‌شود. فضای مجازی در آموزش و پرورش می‌تواند باعث کاهش سطح ایمنی روح و ذهن دانش‌آموزان در برابر امواج رسانه‌های مختلف می‌شود مانند بازی‌های مختلف، سایت‌ها، رایانه‌ها و... دو ساختار دور و نزدیک و ممنوع و مجاز با آمدن فضای مجازی در تعلیم و تربیت اسلامی به چالش کشیده می‌شود؛ ساختار دور و نزدیک مربوط به مکان‌های نامطلوب و غیردینی است و ممنوع و مجاز بودن کارهایی که می‌توانند انجام دهند یا ترک کنند (کریمیان و همکاران، ۱۳۹۷). آموزش در بستر ابزارهای دیجیتال و اینترنتی آسیب‌های زیادی می‌تواند به همراه داشته باشد که در صورت توجه به آن و ارائه راهکارهای درست، بسیاری از آن‌ها قابل پیشگیری است (قربانی و همکاران، ۱۳۹۹).

آموزش و توسعه اقتصادی - اجتماعی

کارشناسان توسعه، اولویت و سرمایه‌گذاری در آموزش و پرورش را روشی مطمئن در رفع بحران‌های اقتصادی و اجتماعی می‌دانند چراکه آموزش و پرورش اساسی‌ترین عامل در رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی است و رشد و توسعه اجتماعی و اقتصادی نیز به نوبه خود امکان آموزش و پرورش بیشتر را فراهم می‌نماید (جباری و همکاران، ۱۳۹۵). هسته اصلی نظریه سرمایه انسانی استدلال می‌کند که آموزش انسان را به سرمایه انسانی تبدیل می‌کند که در برگیرنده مهارت مورد نیاز برای بخش‌های سنتی و مدرن اقتصاد و اجتماع است و از این رو، قدرت تولیدی - فرهنگی اجتماع را بیشتر می‌کند که این خود موجب افزایش درآمد می‌شود (هونگ و همکاران، ۲۰۲۱). توسعه اقتصادی - اجتماعی از طریق آموزش و یادگیری معمولاً به دو شکل کلیدی صورت می‌گیرد: اولاً ایجاد دانش ضمنی و نهان در منابع انسانی و فرآیندهای سازمانی؛ و ثانیاً ایجاد دانش مدون در ساختار سازمانی، فناوری، سیاست‌های رسمی و یا سایر منابع فیزیکی (ویتاکر و همکاران، ۲۰۲۰). آینده توسعه اقتصادی - اجتماعی و به دنبال آن رفاه جامعه، بستگی به صنایع و خدمات دانش محور دارد که این صنایع و خدمات خود نیازمند یک آموزش و پرورش دارای

صلاحیت هستند. از این رو تعیین روابط بین سیاست های آموزش و پرورش و سیاست های دیگر کشور از جمله سیاست های توسعه پژوهش و فناوری و سیاست های توسعه اجتماعی - اقتصادی مهم و ضروری است (جباری و همکاران، ۱۳۹۵).

پیشینه‌ی تجربی

مصیبه اردکانی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود استدلال می‌کنند نقاط ضعف آموزش مجازی به "مشکلات حوزه آموزش"، "مشکلات حوزه معلم و مدرسه"، "مشکلات حوزه والدین"، "مشکلات حوزه دانش آموزان"، و "مشکلات حوزه زیرساخت های آموزش مجازی" دسته بندی می‌شوند. حاجی زاده و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود عنوان می‌کنند نقاط ضعف و چالش های آموزش مجازی عبارتند از: کاهش بهداشت روانی، بروز و ترویج ارزش های غیراخلاقی، بروز آسیب های اجتماعی، افزایش آسیب های جسمانی، کاهش کیفیت آموزشی، بروز مشکلات خانوادگی، افزایش رفتار غیرمولد دانش آموز، افت تحصیلی دانش آموزان، و فرسودگی شغلی معلمان. مولائی فولنجی (۱۳۹۹) در پژوهش خود نتیجه گیری می‌کند که کارکردهای نقاط قوت آموزش غیرحضوری تعمیم عدالت آموزشی، شکسته شدن حصار زمان و مکان و افزایش پویایی در محیط آموزشی است و نقاط ضعف آموزش غیرحضوری عبارتند از کاهش ارتباطات چهره به چهره و کاسته شدن از تعاملات واقعی فراگیر با محیط یادگیری. انصاری و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش خود استدلال می‌کنند که از جمله نقاط قوت آموزش غیرحضوری عبارتند از وجود کتابخانه های آنلاین با منابع کم نظیر، وجود سه سایت جهت اتصال به فضای مجازی و ارائه آموزش های الکترونیک، وجود امکانات سخت افزاری و تجهیزات کمک آموزشی و نقاط ضعف آموزش غیرحضوری شامل عدم دسترسی به امکانات رفاهی و ورزشی در فضای آنلاین، شفاف نبودن شرح وظایف و مسئولیت ها بین کادر آموزشی، کم رنگ شدن انجام کارگروهی در فضای غیرحضوری، و وجود چارت های نیروی انسانی قدیمی می‌باشد. براساس پژوهش حیدری و رضایی (۱۳۹۴) از جمله نقاط ضعف آموزش غیرحضوری این است که هویت دینی دانشجویان در تعامل با فضای مجازی ضعیف می‌شود و با افزایش میزان مصرف و دسترسی به اینترنت، از برجستگی هویت دینی آنان کاسته می‌شود. زندوانیان و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهش خود استدلال می‌کنند که از جمله نقاط ضعف آموزش غیرحضوری این است که این نوع آموزش می‌تواند در ابعاد خانوادگی، تحصیلی، سازگاری، اعتقادی، عبادی و روانی دانش آموزان تأثیر منفی بگذارد. همچنین، در میان وسایل ارتباط جمعی، تلفن همراه بیشترین و بازی های رایانه ای کمترین آسیب را بر دانش آموزان داشته است. تالیدونگ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهش خود در خصوص نقاط ضعف آموزش غیرحضوری استدلال می‌کنند که این نوع آموزش می‌تواند مشکلات زیادی را برای دانش آموزان ایجاد کند از جمله محروم ماندن آن ها از فضای شاد مدرسه، عدم تلاش برای یادگیری، زندگی فردی و عدم حضور در اجتماع، و تغییر پارادایم آموزشی. ساهو (۲۰۲۰) در پژوهش خود نتیجه گیری می‌کند که از جمله نقاط ضعف آموزش غیرحضوری این است که سه مانع؛ مالی، آموزشی و فناوری در سایه این نوع آموزش ایجاد می‌شوند. یانگ (۲۰۲۰) در پژوهش خود استدلال می‌کند که با آموزش غیرحضوری، درصد قابل توجهی از معلمان فاقد مهارت های لازم برای انتقال محتوا از طریق نرم افزارها و رسانه های آموزشی می‌شوند و ضروری است سیستم آموزشی با برنامه ریزی کوتاه مدت، دانش معلمان را در این بُعد تقویت و ارتقاء دهد. مسلکو (۲۰۲۰) در پژوهش خود عنوان می‌کند مهم ترین نقاط قوت آموزش غیرحضوری عبارتند از: طراحی کلاس منطبق با خواسته های مطلوب، طراحی روند یادگیری (برنامه درسی) به وسیله معلم خبره و بر اساس نیازهای شناختی فراگیر؛ امکان مکاشفه فراگیر با توجه به پیوند خوردن به صفحات دیگر اینترنت؛ امکان بازیابی اطلاعات بیشتر و جامع تر با استفاده از موتورهای کاوش. جدول ۲ جمع بندی نتایج تحقیقات پیشین را نشان می‌دهد.

جدول ۲. نتایج تحقیقات پیشین

ردیف	نویسنده	مفاهیم مرتبط	نتایج
۱	مصیبی اردکانی و همکاران (۱۴۰۰)	نقاط ضعف آموزش مجازی	نقاط ضعف آموزش مجازی به "مشکلات حوزه آموزش"، "مشکلات حوزه معلم و مدرسه"، "مشکلات حوزه والدین"، "مشکلات حوزه دانش آموزان"، و "مشکلات حوزه زیرساخت‌های آموزش مجازی" دسته بندی می‌شوند.
۲	حاجی زاده و همکاران (۱۴۰۰)	نقاط ضعف و چالش‌های آموزش مجازی	نقاط ضعف و چالش‌های آموزش مجازی عبارتند از: کاهش بهداشت روانی، بروز و ترویج ارزش‌های غیراخلاقی، بروز آسیب‌های اجتماعی، افزایش آسیب‌های جسمانی، کاهش کیفیت آموزشی، بروز مشکلات خانوادگی، افزایش رفتار غیرمولد دانش آموز، افت تحصیلی دانش آموزان، و فرسودگی شغلی معلمان.
۳	مولائی قولنجی (۱۳۹۹)	نقاط قوت و نقاط ضعف آموزش غیرحضوری	نقاط قوت آموزش غیرحضوری تعمیم عدالت آموزشی، شکسته شدن حصار زمان و مکان و افزایش پویایی در محیط آموزشی است و نقاط ضعف آموزش غیرحضوری عبارتند از کاهش ارتباطات چهره به چهره و کاسته شدن از تعاملات واقعی فراگیر با محیط یادگیری.
۴	انصاری و همکاران (۱۳۹۸)	نقاط قوت و نقاط ضعف آموزش غیرحضوری	از جمله نقاط قوت آموزش غیرحضوری عبارتند از وجود کتابخانه‌های آنلاین با منابع کم نظیر، وجود سه سایت جهت اتصال به فضای مجازی و ارائه آموزش‌های الکترونیک، وجود امکانات سخت افزاری و تجهیزات کمک آموزشی و نقاط ضعف آموزش غیرحضوری شامل عدم دسترسی به امکانات رفاهی و ورزشی در فضای آنلاین، شفاف نبودن شرح وظایف و مسئولیت‌ها بین کادر آموزشی، کم‌رنگ شدن انجام کارگروهی در فضای غیرحضوری، و وجود چارت‌های نیروی انسانی قدیمی می‌باشد.
۵	حیدری و رمضانی (۱۳۹۴)	نقاط ضعف آموزش غیرحضوری	از جمله نقاط ضعف آموزش غیرحضوری این است که هویت دینی دانشجویان در تعامل با فضای مجازی ضعیف می‌شود و با افزایش میزان مصرف و دسترسی به اینترنت، از برجستگی هویت دینی آنان کاسته می‌شود.
۶	زندوانیان و همکاران (۱۳۹۲)	نقاط ضعف آموزش غیرحضوری	از جمله نقاط ضعف آموزش غیرحضوری این است که این نوع آموزش می‌تواند در ابعاد خانوادگی، تحصیلی، سازگاری، اعتقادی، عبادی و روانی دانش آموزان تأثیر منفی بگذارد. همچنین، در میان وسایل ارتباط جمعی، تلفن همراه بیشترین و بازی‌های رایانه‌ای کمترین آسیب را بر دانش آموزان داشته است.
۷	تالیدونگ و همکاران (۲۰۲۱)	نقاط ضعف آموزش غیرحضوری	آموزش غیرحضوری می‌تواند مشکلات زیادی را برای دانش آموزان ایجاد کند از جمله محروم ماندن آن‌ها از فضای شاد مدرسه، عدم تلاش برای یادگیری، زندگی فردی و عدم حضور در اجتماع، و تغییر پارادایم آموزشی.
۸	ساهو (۲۰۲۰)	نقاط ضعف آموزش غیرحضوری	سه مانع مالی، آموزشی و فناوری در سایه آموزش غیرحضوری ایجاد می‌شوند.
۹	یانگ (۲۰۲۰)	نقاط ضعف آموزش غیرحضوری	با آموزش غیرحضوری، درصد قابل توجهی از معلمان فاقد مهارت‌های لازم برای انتقال محتوا از طریق نرم افزارها و رسانه‌های آموزشی می‌شوند و ضروری است سیستم آموزشی با برنامه ریزی کوتاه مدت، دانش معلمان را در این بُعد تقویت و ارتقاء دهد.
۱۰	مسلکو (۲۰۲۰)	نقاط قوت آموزش غیرحضوری	مهم ترین نقاط قوت آموزش غیرحضوری عبارتند از: طراحی کلاس منطبق با خواسته‌های مطلوب، طراحی روند یادگیری (برنامه درسی) به وسیله معلم خیره و بر اساس نیازهای شناختی فراگیر؛ امکان مکاشفه فراگیر با توجه به پیوند خوردن به صفحات دیگر اینترنت؛ امکان بازیابی اطلاعات بیشتر و جامع تر با استفاده از موتورهای کاوش.

روش شناسی پژوهش

چون هدف این تحقیق فهم کنش انسانی در خصوص آموزش غیرحضوری، توسعه دانش راجع به نقاط قوت و نقاط ضعف (SW) اقتصادی-اجتماعی این نوع آموزش و ارائه مدل در این حوزه است، پارادایم مورد استفاده در این تحقیق از نوع تفسیر گرایی می‌باشد. این تحقیق از نوع پژوهش کاربردی است چرا که به قصد کاربرد عملی دانش و کاربرد نتایج یافته‌ها برای پاسخگویی به سؤالات مطرح شده در آموزش و پرورش منطقه ۳ تهران انجام می‌شود. چون در این پژوهش با استفاده از معلومات جزئی و برقراری ارتباط بین آنها حکم کلی استنتاج می‌شود و مشاهده‌ها بر رویدادهای مشخصی در یک نمونه صورت می‌گیرد (آموزش و پرورش منطقه ۳ تهران) و سپس بر اساس مشاهده حوادث یا رویدادها، استنباط در مورد آموزش و پرورش ایران انجام می‌شود، رویکرد پژوهش از نوع استقرایی می‌باشد یعنی رسیدن از جزء به کل. راهبرد این پژوهش از نوع کیفی می‌باشد. چون این پژوهش در آموزش و پرورش منطقه ۳ تهران انجام شده، پدیده‌ها را در بستر زندگی واقعی‌شان بررسی کرده، آن‌ها را مورد دستکاری قرار

نداده، و چیزهایی را مورد مطالعه قرار داده که به صورت واقعی و طبیعی رخ داده است، این پژوهش از نوع میدانی است. چون این پژوهش در صدد ایجاد یک نظریه جدید و رشد دانش در نقاط قوت و نقاط ضعف (SW) اقتصادی-اجتماعی آموزش غیرحضوری در آموزش و پرورش است، هدف پژوهش اکتشاف می‌باشد. گردآوری داده‌ها در این تحقیق از طریق مصاحبه‌ی نیمه ساختاریافته انجام گردید. همچنین، روش نظریه‌ی برخاسته از داده‌ها در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفته است. جامعه آماری تحقیق حاضر آموزش و پرورش ایران می‌باشد. بر اساس اطلاعات قبلی که از آموزش و پرورش ایران (به‌عنوان جامعه آماری) و زیر مجموعه‌هایش وجود دارد و همچنین با توجه به اهداف تحقیق، روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب موارد بارز^۱ جهت انتخاب نمونه‌های آماری استفاده گردید چراکه نیاز بود افراد نمونه خبره باشند. این نوع نمونه‌گیری در مواردی که زمینه پژوهش جدید بوده و پژوهش‌های کیفی معدودی در آن زمینه انجام شده است، مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این روش یک نمونه معمول از پدیده مورد نظر معرفی می‌شود، سپس پژوهشگر یک فرد، گروه یا مجموعه‌ای را مورد بررسی قرار می‌دهد که نمونه‌ی موضوع مورد بررسی است. چون یکی از چالش‌های این روش این است که نمونه بارز چه باشد، پژوهشگر در این زمینه با چند متخصص آموزش غیرحضوری در این زمینه مشورت کرد تا توافق در زمینه انتخاب نمونه بارز به دست آمد. بر این اساس، تعداد نمونه‌ی آماری ۱۵ نفر از معاونان توسعه مدیریت، معلمان، کارشناسان سنجش تحصیلی و اعضای انجمن‌های اولیاء و مربیان آموزش و پرورش منطقه ۳ تهران هستند چرا که دارای ویژگی‌ها و اطلاعات مورد نظر در خصوص نقاط قوت و نقاط ضعف (SW) اقتصادی-اجتماعی آموزش غیرحضوری می‌باشند و بر اساس نظر پژوهشگر در زمینه مورد مطالعه انتخاب شدند. چهار آزمون اصلی برای بررسی کیفیت طرح تحقیق شامل قابل تایید بودن، قابل قبول یا باور بودن، قابل انتقال بودن و قابل اعتماد بودن مطابق با جدول ۳ مورد بررسی قرار گرفتند (برنز و همکاران، ۲۰۱۴).

جدول ۳. اقدامات صورت گرفته در مراحل مختلف تحقیق برای بررسی کیفیت تحقیق

هدف	اقدامات انجام شده
قابل تایید بودن	از ابزارهایی همچون آموزش مفاهیم تحقیق به مصاحبه‌شوندگان قبل از شروع فرآیند مصاحبه و کسب بازخور از مصاحبه‌شوندگان پس از ارائه نتایج تحقیق در قالب مراودات و آموزش و انتقال مفاهیم از منظر شرکت کنندگان استفاده شده است.
قابل قبول یا باور بودن و بهبود روایی درونی تحقیق	از ابزارهایی همچون استفاده از یک چارچوب نظری اولیه به‌عنوان مبنای بحث با خبرگان، انجام چندین مصاحبه با خبرگان در خارج از حوزه مربوطه، و کسب نظر تعدادی از خبرگان پس از استخراج نتایج بهره گرفته شده است.
قابل انتقال بودن	از ابزارهایی همچون تاکید بر مفاهیم مشترک در مرحله تدوین چارچوب اولیه و مصاحبه با خبرگان، استفاده از یک چارچوب استاندارد مشترک در تمامی موارد و توجه به ضرورت تنوع زمینه‌های فعالیت و تجربه مصاحبه‌شوندگان استفاده شده است.
قابل اعتماد بودن	از ابزارهایی همچون کسب نظرات تعدادی از صاحب نظران خارج از تیم مصاحبه‌شونده در خصوص نتایج حاصله، کسب بازخوردهای چندگانه از مصاحبه‌شوندگان برای تایید نهایی نتایج و همچنین وجود یک دستورالعمل و رویه استاندارد برای فرایند مصاحبه و استخراج نتایج مربوطه استفاده شده است.

در انتها به منظور بررسی و ارزیابی مدل از دو نفر از خبرگان آموزش و پرورش و دو نفر از خبرگان دانشگاه (اساتید راهنما و مشاور) خواسته شد تا مدل موجود را مورد ارزیابی قرار دهند که تمامی خبرگان مدل را تایید کردند. در این پژوهش، همانند آنچه که در نظریه‌ی برخاسته از داده مرسوم است، جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها همزمان انجام گردید و داده‌ها، به روش تحلیل مقایسه‌ای مداوم و مطابق با روش استراوس و کوربین (۱۹۹۸) تحلیل شد. کدگذاری داده‌ها طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی صورت گرفت. جمع‌آوری، کدگذاری و تحلیل همزمان اطلاعات برای هدایت جمع‌آوری بقیه داده‌ها، در جهت توسعه‌ی نظریه‌ی به‌وجود آمده راهنمای عمل محقق بوده است و نظریه به‌وسیله مقایسه مداوم واقعه به واقعه شکل گرفت. در این تحقیق پس از

^۱. Typical Case Sampling

مصاحبه‌های اول، طبقات اولیه شکل گرفت و مصاحبه‌های بعدی در جهت تکمیل و تشریح خصوصیات این طبقات انجام شد. اشباع نظری زمانی رخ می‌دهد که دیگر داده‌ای که به تعریف خصوصیات یک طبقه کمک می‌کند به پژوهش وارد نشود، البته به عقیده اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸) این منطق نیز یک فرآیند بی پایان است و تغییر نگرش افراد در هر مرحله‌ای حتی در زمان مرور مقاله برای چاپ نیز ممکن است رخ دهد و رسیدن به اشباع تنها یک وقفه موقت در کار است، بنابراین تشخیص تکرار و عدم نیاز به ادامه مصاحبه در هر مقوله ذهنی و به مهارت محقق باز می‌گردد.

یافته‌های پژوهش

فرآیند تحلیل

در فرآیند تحلیل این تحقیق، ابتدا دید مشروحی از جنبه‌های مختلف مورد مطالعه ارائه گردید، بدین صورت که ابتدا توصیف کوتاهی از وضعیت، رویدادها، بازیگران و بستر مورد مطالعه ارائه شد. سپس با تحلیل دقیق، نام‌گذاری، و طبقه‌بندی کردن داده‌ها، کدگذاری باز انجام گردید. در کدگذاری باز به منظور طبقه‌بندی دقیق مفاهیم در مقوله‌ها، هر مفهوم، بعد از تفکیک برچسب خورد و داده‌های خام به وسیله‌ی بررسی دقیق متن مصاحبه‌ها و یادداشت‌های زمینه‌ای، مفهوم‌سازی شدند. نمونه‌ای از کدهای اولیه و نهایی در مورد شرایط علی حاصل از کدگذاری باز در جدول ۴ نمایش داده شده است.

جدول ۴. نمونه‌ای از کدهای اولیه و نهایی در مورد شرایط علی حاصل از کدگذاری باز

ردیف	کدهای اولیه	کدهای اولیه	کدهای نهایی
۱	پشتیبانی از برنامه‌های بلندمدت آموزش و پرورش	محرك‌های توسعه آموزش غیرحضوری	ضرورت شناسایی روش‌های توانمندساز آموزشی در آینده
۲	ضرورت همکاری بخش‌های مختلف آموزش و پرورش در توسعه روش‌ها و مدل‌های نوین آموزشی	انگیزه‌های رقابتی آموزش غیرحضوری	نیاز مدارس به داشتن مدل آموزشی مناسب در زمان مناسب
۳	نیاز به بررسی تغییرات در دانش آموزان حین فرآیند توسعه روش‌ها و مدل‌های آموزش غیرحضوری	هدف از آموزش غیرحضوری (استفاده درونی یا تجاری سازی)	پیچیدگی فرآیند توسعه فعالیت‌های آموزشی
۴	ضرورت شناسایی روش‌های توانمندساز آینده در فرآیندهای آموزش غیرحضوری	ارتباط با سایر موسسات آموزشی	نیاز مدارس به اولویت بندی روش‌ها و مدل‌های آموزشی
۵	نیاز به وجود رویکرد سیستمی در فعالیت‌های آموزش و پرورش	حساسیت آموزش و پرورش به نوع ارائه آموزش غیرحضوری	نیاز به کاهش هزینه‌های آموزشی مدارس
۶	نیاز به تطابق بیشتر با استانداردهای آموزش غیرحضوری	ارتباط رقابت پذیری مدارس با روش‌ها و مدل‌های آموزش غیرحضوری	نیروهای پیش ران ناشی از شرایط ملی زیرساختی
۷	ضرورت پاسخگویی به الزامات و سیاست‌های بالادستی	فشرده‌گی رقابت در آموزش غیرحضوری	ایجاد رابطه میان نوآوری، مدارس، و فرآیندهای آموزشی
۸	ضرورت پاسخگویی به اهداف بالادستی	فشرده‌گی فضای آموزشی	ضرورت پاسخ به عوامل کلیدی موفقیت آموزش غیرحضوری
۹	پشتیبانی از برنامه‌های توسعه ای آموزش و پرورش	نیاز آموزش و پرورش در دستیابی به اهداف آموزشی	نبود انگیزه در کادر آموزشی مدارس

سپس، مقوله‌ها و زیرمقوله‌های داده‌ها بر اساس کدگذاری محوری و با توجه به ابعاد آن‌ها به یکدیگر مرتبط شدند تا مقوله‌های اصلی شناسایی گردند. در طی فرآیند کدگذاری محوری، محقق، از ابزارهای تحلیلی پرسیدن سؤال و مقایسه دائمی و نظری بین مفهوم‌ها، مقوله‌ها و مشخصه‌های آن‌ها که در کدگذاری باز ظاهر شده‌اند استفاده نمود تا روابط بین مفهوم‌ها و مقوله‌ها را توسعه دهد و مقوله‌ها را متناسب با مدل پارادایم شکل دهد. همزمان با انجام کدگذاری باز و محوری، الگویی ساخته شد که حاکی از

ارتباط بین مفهومیها و مقولهها است. زمانی که این ارتباطات توسعه داده شدند، از رویه کدگذاری انتخابی استفاده گردید تا ادغام مفهومیها و مقولهها که در کدگذاری باز و محوری شناسایی شده اند، در قالب یک نظریه نوظهور تسهیل شود. در پایان، مدل نقاط قوت و نقاط ضعف (SW) اقتصادی-اجتماعی آموزش غیرحضوری در آموزش و پرورش به عنوان مدل نظری مفهومی ارائه شد.

جمع بندی مفاهیم و مقوله بندی

همانطور که اشاره گردید، داده های به دست آمده از مصاحبه ها، اسناد، و مدارک، براساس شیوه کدگذاری باز تبدیل به کدهای باز، مفاهیم و مقولهها شدند. سپس براساس مقوله های به دست آمده، تفسیری درون موردی برای هر یک ارائه شد. مقولهها و مفاهیم به دست آمده از داده های کیفی در جدول ۵ نمایش داده شده است.

جدول ۵. مفاهیم و مقولههای اصلی به دست آمده از داده های کیفی

مقوله اصلی	مفهوم
شرایط علی	نیاز به کاهش هزینه های آموزشی مدارس
	نیاز مدارس به روش های جدید آموزش غیرحضوری
	وجود حجم زیادی از اعتراضات و شکایات های اولیا از فعالیت های آموزش غیرحضوری
	انتظارات بالای اولیا و دانش آموزان از فعالیت های آموزش غیرحضوری
	وجود مشکلات و پیچیدگی در فرآیندهای آموزش غیرحضوری
	وجود مشکلات میان کادر آموزشی
شرایط زمینه ای	وضعیت آموزش غیرحضوری در سیاست های کلان کشور
	مسائل مربوط به زیر ساختارهای آموزش و پرورش
	عدم همراستایی فعالیت های مرتبط با آموزش غیرحضوری و ساختار مدارس
	حجم بالای فعالیت های موجود در آموزش غیرحضوری
	پیچیدگی های ساختاری آموزش غیرحضوری
	روابط اداری پیچیده
شرایط مداخله گر	عدم اطلاع کادر آموزشی از قوانین آموزش در فضای آنلاین
	عدم اطلاع کادر آموزشی از قوانین بی اطلاعاتی کادر آموزشی از قوانین
	مشکلات نرم افزاری آموزش غیرحضوری
	مشکلات مرتبط با هزینه ها
	ضعف فرآیندی
	مشکلات ساختاری
پدیده اصلی	ضعف دانشی مدیریت
	تخصص و تجربه ی کم مدیران و کادر آموزشی
	دور ماندن از زندگی واقعی
	نقاط ضعف آموزش غیرحضوری
	عدم دسترسی دانش آموزان مدارس کم برخوردار به آموزش درخور
	ضعف ارزشیابی به صورت عینی و کاربردی
راهبردها	سرعت انتشار و انتقال اطلاعات
	قرار نگرفتن دانش آموزان و کادر آموزشی در معرض بیماریها در سایه آموزش غیرحضوری
	نقاط قوت آموزش غیرحضوری
	قرار نگرفتن در معرض آلودگی های صوتی، آلودگی هوا و ... در سایه آموزش غیرحضوری
فرهنگ سازی و مهندسی مجدد در خصوص آموزش غیرحضوری	مهندسی مجدد فرآیندهای آموزش غیرحضوری بر مبنای نیازهای آموزشی دانش آموزان

نقش آموزش غیرحضوری در توسعه اقتصادی - اجتماعی در آموزش و پرورش ایران / ۱۵۱

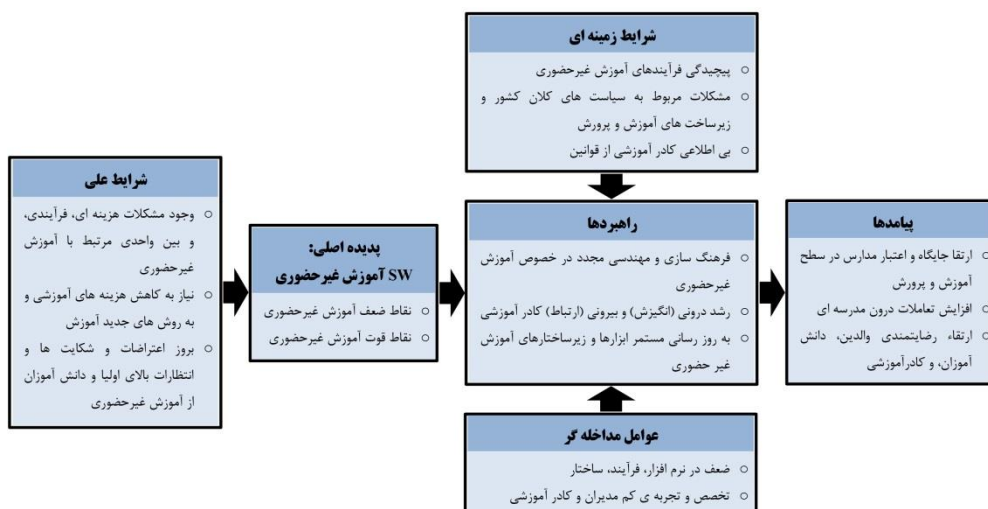
مفهوم	مقوله اصلی	کدهای نهایی
فرهنگ سازی در رابطه با توجه به نیازهای دانش آموزان در خصوص آموزش غیر حضوری	رشد درونی (انگیزش) و بیرونی (ارتباط) کادر آموزشی	
ایجاد برنامه‌های انگیزشی برای کادر آموزشی در خصوص یادگیری آموزش غیر حضوری		
حفظ ارتباط دوسویه میان دانش آموزان و کادر آموزشی		
به روز رسانی مستمر ابزارها و زیرساخت‌های آموزشی غیر حضوری		
استفاده از ابزارها و فناوری‌های مناسب آموزش غیر حضوری: فناوری VR، فناوری AR، ...		
ارتقاء جایگاه و اعتبار مدارس در سطح آموزش و پرورش	ارتقاء رضایتمندی والدین، دانش آموزان، و کادر آموزشی	
افزایش شناسایی مدارس بدلیل حضور در شبکه‌ها		
افزایش اعتبار مدارس		
تمرکز تصمیمات مدارس حول برنامه‌های بلند مدت		
تسهیل و غنی سازی ارتباطات میان کادر آموزشی		
ارتقاء رضایتمندی والدین و دانش آموزان	ارتقاء رضایتمندی کادر آموزشی	
ارتقاء رضایتمندی کادر آموزشی		

بر اساس دسته بندی‌های صورت پذیرفته در این تحقیق مطابق با جدول 6، ۱۳۹ کد مستخرج نهایی در قالب ۲۷ مفهوم و ۱۶ مقوله اصلی دسته بندی شده است.

جدول ۶. تعداد مقوله‌های اصلی، مفهوم‌ها و کدهای نهایی استخراج شده از مصاحبه‌ها

ردیف	عنوان	مقوله اصلی	مفهوم	کدهای نهایی
۱	شرایط علی	۳	۷	۲۶
۲	شرایط زمینه ای	۳	۵	۱۷
۳	شرایط مداخله‌گر	۲	۴	۳۰
۴	پدیده اصلی	۲	۲	۴۱
۵	راهبردها	۳	۴	۱۳
۶	پیامدها	۳	۵	۱۲
۷	مجموع	۱۶	۲۷	۱۳۹

رویه ی تحلیل داده‌ها منجر به خلق مدل نظری گردید و شامل شرایط علی، شرایط زمینه ای، شرایط مداخله گر، راهبردها و پیامدها هستند که پدیده ی اصلی یعنی "مدل نقاط قوت و نقاط ضعف (SW) اقتصادی - اجتماعی آموزش غیرحضوری در آموزش و پرورش را تشریح می کنند. این مدل مطابق با ابعاد مدل پارادایمی در شکل ۱ نشان داده شده است. بر اساس این مدل، نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی - اجتماعی پیش روی آموزش غیرحضوری در آموزش و پرورش ایران در جدول ۷ نمایش داده شده است.

شکل ۱. مدل نظری " نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی- اجتماعی آموزش غیرحضوری در آموزش و پرورش "

جدول ۷. نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی - اجتماعی پیش روی آموزش غیرحضوری در آموزش و پرورش ایران

عنوان	اقتصادی	اجتماعی
نقاط قوت	<ul style="list-style-type: none"> - تعطیل نشدن آموزش و درآمد مدارس در سایه آموزش های غیرحضوری - صرفه جویی در زمان و هزینه آموزش حضوری و در عین حال بازدهی بالاتر - حذف برخی از هزینه های جاری مدارس (برگه های امتحانی، تخته، گچ یا قلم وایت بورد، و ...) - حذف برخی از هزینه های مربوط به نیروی انسانی (نظیر خدمات، آبدارچی، نظافت، و ...) - حذف بسیاری از هزینه های خرید لوازم التحریر (نظیر کیف مدرسه، و ...) 	<ul style="list-style-type: none"> - مهندسی مجدد فرایندهای آموزشی - قرار نگرفتن در معرض آلودگی های صوتی، آلودگی هوا و ... در سایه آموزش غیرحضوری - قرار نگرفتن دانش آموزان و کادر آموزشی در معرض بیماری ها در سایه آموزش غیرحضوری - سرعت انتشار و انتقال اطلاعات - کاهش شکاف های آموزشی و خاتمه دادن به نابرابری های کمی و کیفی آموزش - دستیابی دانش آموزان به مهارت های سطح بالای از جمله تفکر انتقادی - اهمیت یافتن اصل اخلاقی همکاری و هم اندیشی حتی در زمان عدم حضور
نقاط ضعف	<ul style="list-style-type: none"> - عدم بهره مندی تمام دانش آموزان از فناوری های لازم برای آموزش غیرحضوری - عدم دسترسی دانش آموزان مدارس کم برخوردار به آموزش درخور - امکان افت تحصیلی دانش آموزان و نیاز به برگزاری کلاس های فوق برنامه یا معلم خصوصی به صورت حضوری - عدم امکان حضور خواهر و برادر در کلاس های مجزای همزمان به دلایلی وجود یک دستگاه ارتباطی در خانواده 	<ul style="list-style-type: none"> - ضعف فناوری آموزشی و مدیریت ناکارآمد - دور ماندن از زندگی واقعی - تهدید و قلدری در فضای مجازی - دسترسی به اطلاعات نامناسب - دیدار و گفتگو با مخاطبین مجازی بدون اطلاع خانواده ها - کودک آزاری و رفتارهای غیراخلاقی - عدم مشارکت برخی خانواده ها در آموزش های مجازی - افت تحصیلی دانش آموزان - فرسودگی شغلی معلمان - ضعف ارزشیابی به صورت عینی و کاربردی - پشتیبانی فنی ناکارآمد شبکه - عدم تناسب محیط خانگی برای آموزش - نبود برنامه راهبردی برای آموزش غیرحضوری - عدم تناسب آموزش غیرحضوری با دروس عملی و آزمایشگاهی - محدود شدن تعاملات انسانی - فقدان دانش و پذیرش تکنولوژیکی - عدم تناسب محتوای آموزش غیرحضوری

نتیجه گیری و پیشنهادها

با توجه به اینکه هدف اصلی این پژوهش طراحی مدل نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی - اجتماعی آموزش غیرحضوری در آموزش و پرورش می‌باشد، این سؤال مطرح می‌شود که ابعاد نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی - اجتماعی آموزش غیرحضوری چه مواردی هستند و چگونه بر فعالیت‌های مورد مطالعاتی (آموزش و پرورش منطقه ۳ تهران) تأثیر خواهند گذاشت؟ نتایج پژوهش انجام شده نشان داد که ابعاد نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی - اجتماعی آموزش غیرحضوری را می‌توان در شانزده مقوله اصلی وجود مشکلات هزینه‌ای، فرآیندی، و بین واحدی مرتبط با آموزش غیرحضوری، نیاز به کاهش هزینه‌های آموزشی و به روش‌های جدید آموزش، بروز اعتراضات و شکایت‌ها و انتظارات بالای اولیا و دانش‌آموزان از آموزش غیرحضوری، نقاط ضعف آموزش غیرحضوری، نقاط قوت آموزش غیرحضوری، پیچیدگی فرآیندهای آموزش غیرحضوری، مشکلات مربوط به سیاست‌های کلان کشور و زیرساخت‌های آموزش و پرورش، بی‌اطلاعی کادر آموزشی از قوانین، ضعف در نرم افزار، فرآیند، ساختار، تخصص و تجربه ی کم مدیران و کادر آموزشی، فرهنگ سازی و مهندسی مجدد در خصوص آموزش غیرحضوری، رشد درونی (انگیزش) و بیرونی (ارتباط) کادر آموزشی، به روز رسانی مستمر ابزارها و زیرساخت‌های آموزش غیر حضوری، ارتقاء جایگاه و اعتبار مدارس در سطح آموزش و پرورش، افزایش تعاملات درون مدرسه ای، و ارتقاء رضایتمندی والدین، دانش‌آموزان، و کادر آموزشی طبقه بندی کرد.

یکی از نوآوری‌های تحقیق حاضر، ارائه ی روش‌هایی نوین جهت آموزش غیرحضوری از جمله به روز رسانی مستمر ابزارها و زیرساخت‌های آموزش غیر حضوری، رشد درونی (انگیزش) و بیرونی (ارتباط) کادر آموزشی، و فرهنگ سازی و مهندسی مجدد در خصوص آموزش غیرحضوری است. تحقیقات متعددی راهکارهای آموزش غیرحضوری را ارائه کرده اند (کندی، ۲۰۲۰؛ لیاناگاناواردانه و همکاران، ۲۰۱۸؛ شرساد و همکاران، ۲۰۲۰؛ یانگ، ۲۰۲۰) اما تحقیقات بسیار کمی مفاهیم مربوط به حفظ ارتباط دوسویه میان دانش‌آموزان و کادر آموزشی، و استفاده از ابزارها و فناوری‌های مناسب آموزش غیر حضوری: فناوری VR، فناوری AR، و ... را مورد بحث و بررسی قرار داده اند. تحقیقات پیشین به مباحث نوآوری در آموزش غیرحضوری توجهی نکرده اند؛ در مقابل، پژوهش حاضر متغیرهای متعدد راهبردی را در فرآیند آموزش غیرحضوری معرفی کرده است. با وجودی که تحقیقات فراوانی در زمینه آموزش غیرحضوری تمرکز خود را بر روی توجه بر انگیزه و تجربه در محیط‌های یادگیری مجازی، ویژگی‌های کارکردی کلاس مجازی، موانع تأثیرگذار بر فعالیت‌های آموزشی و ... قرار داده اند (هوانگ و همکاران، ۲۰۱۹؛ مسلکو، ۲۰۲۰؛ کاراسکا و همکاران، ۲۰۲۱؛ آناگا، ۲۰۲۰) اما هیچ یک از تحقیقات مربوط به آموزش غیرحضوری تاکنون همزمان به نقاط قوت و نقاط ضعف (SW) آموزش غیرحضوری اشاره نکرده اند. سافونو و همکاران (۲۰۲۱) و تالیدونگ و همکاران (۲۰۲۱) به لزوم استفاده از روش‌های نوین آموزش غیرحضوری اشاره کرده اند که بیشتر به استفاده از تکنیک‌های آموزشی، ارتقاء مهارت‌های معلمان، و توجه به نیاز آموزشی دانش‌آموزان توجه شده و به صورت جامع، شاخص‌های اقتصادی - اجتماعی آموزش غیرحضوری را بیان نکرده اند. تحقیق حاضر ضمن تأیید تلویحی مفاهیم اشاره شده، مجموعه ای نوین و کامل تر از نقاط قوت و نقاط ضعف اقتصادی - اجتماعی آموزش غیرحضوری را در قالب مدل شناسایی و معرفی کرده است. در تحقیقات انصاری و همکاران (۱۳۹۸)، حیدری و رضانی (۱۳۹۴)، و زندوانیان و همکاران (۱۳۹۲) نیز به وجود کتابخانه‌های آنلاین با منابع کم نظیر، ضعیف شدن هویت دینی در فضای آنلاین، تأثیر منفی فضای مجازی بر ابعاد اعتقادی، عبادی و روانی دانش‌آموزان، و کمرنگ شدن انجام کارگروهی در فضای غیرحضوری اشاره شده که حاکی از وجود نقاط قوت و ضعف موجود در آموزش غیرحضوری دارد. تحقیق حاضر ضمن در برداشتن این مفاهیم، مقوله‌های مربوط به پتانسیل روش‌های جدید آموزش، توسعه و بهره برداری از نوآوری‌های آموزشی، نیاز مدارس به داشتن مدل آموزشی مناسب در زمان مناسب و تمایل مدارس به توسعه آموزش غیرحضوری را نیز در بر دارد که این موارد تاکنون در هیچ یک از مدل‌های آموزش غیرحضوری بیان نشده است.

در بررسی جامعه‌شناختی، آموزش و پرورش را می‌توان هم به‌عنوان یک فرایند در نظر گرفت و هم به‌عنوان یک نهاد اجتماعی. بر همین اساس، از دیدگاه جامعه‌شناسی می‌توان آموزش را با «جامعه‌پذیری» یا «اجتماعی شدن» مترادف دانست چراکه آموزش سازوکاری رسمی در جامعه برای حفظ انسجام اجتماعی از یک سو و کسب فواید و ثمرات اقتصادی از سوی دیگر است. در این مفهوم، نقش فرآیند آموزش، انتقال مجموعه اعتقادات، ارزش‌ها، هنجارها، دانش‌ها و مهارت‌های جامعه از نسلی به نسل دیگر می‌باشد. در جامعه ساده گذشته شکل‌های ابتدایی نظام‌های اقتصادی و اجتماعی وجود داشت و چون کارکردهای آموزش و پرورش از طریق خانواده با مشارکت فرد در فعالیت‌های گوناگون گروه‌های اجتماعی صورت می‌گرفت، از این رو نهاد جداگانه‌ای لازم نبود. اما در جامعه پیچیده و متمدن تر امروز، با گسترش شهرنشینی و توسعه صنعتی و دگرگون شدن ساختارها و کارکردهای اقتصادی و اجتماعی، خانواده به تنهایی اقتدار و نفوذ کافی برای ایفای وظایف آموزشی و پرورشی را ندارد و دانش‌آموزان نیازمند یادگیری مفاهیم اقتصادی و اجتماعی به روز از طریق نهادهای ثالث نظیر آموزش و پرورش هستند. چون جامعه‌شناسی آموزش و پرورش به مطالعه روابط میان آموزش و پرورش و دانش‌آموزان، از طریق کاربرد منظم دانش، مفاهیم، نظریه‌ها، روش‌ها و فنون جامعه‌شناسی اطلاق می‌شود، توسعه اقتصادی-اجتماعی دانش‌آموزان را می‌توان در پرتو جامعه‌شناسی آموزش و پرورش جستجو کرد.

با توجه به مطالب بیان شده و نتایج این پژوهش، پیشنهادها و راهکارهای مبتنی بر الگوهای اقتصادی-اجتماعی برای بهبود آموزش غیرحضوری به معاونان توسعه مدیریت، معلمان، کارشناسان سنجش تحصیلی و اعضای انجمن‌های اولیاء و مربیان ارائه می‌شود:

۱) مدیران مدرسه‌ها می‌بایست که به شرایط زمینه‌ای حاکم بر آموزش غیرحضوری توجه ویژه‌ای داشته باشند. پیچیدگی فرآیندهای مرتبط با آموزش غیرحضوری لزوم استفاده از مشاوران آموزشی خبره را نمایان می‌سازد. همچنین، چون پیچیدگی شرایط محیطی و اقتصادی-اجتماعی کشور نیز همواره بر عملکرد موسسه‌های آموزشی و بخصوص مدارس اثر داشته، تحلیل‌های محیط کلان همواره باید انجام گیرد تا استراتژی‌های آموزشی سازگار با تغییرات محیطی تدوین شوند.

۲) در فرآیند آموزش غیرحضوری، تنوع زیاد دانش‌آموزان از لحاظ اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، قومیتی و همچنین چرخه آموزش در مقاطع مختلف تحصیلی باید به‌عنوان یکی از شرایط زمینه‌ای تأثیرگذار بر آموزش غیرحضوری همواره مد نظر قرار گیرد چراکه تنوع زیاد در عوامل مذکور می‌تواند موجب بروز پیچیدگی‌های پیش‌بینی نشده در فرآیند آموزش غیرحضوری شود. بر این اساس مدارس حتی الامکان باید دانش‌آموزان همگن را در هر کلاس‌ها قرار دهند.

۳) چون ضعف در زیرساخت‌های ارتباطی (نظیر سیستم‌های ارتباطی)، داده‌ای (نظیر نرم‌افزارهای آموزش غیرحضوری) و اقتصادی (نظیر توانایی تأمین تجهیزات مناسب آموزش غیرحضوری) می‌تواند بر فرآیند آموزش غیرحضوری و راهبردهای آن تأثیرگذار باشد، مدارس باید به برطرف سازی مشکلات مداخله‌گر نظیر زیرساخت‌های مذکور اقدام نمایند. همچنین، استفاده از مشاوران خبره جهت برطرف سازی مشکلات موجود در حوزه زیرساخت می‌تواند در انجام کارآمدتر اقدامات و فرآیندهای آموزشی مؤثر باشد.

۴) در فرآیند آموزش غیرحضوری، می‌بایست به رشد درونی (انگیزش) و رشد بیرونی (ارتباط) کادر آموزشی توجه لازم اختصاص داده شود. در این راستا ایجاد برنامه‌های انگیزشی برای کادر آموزشی (نظیر افزایش حقوق و دستمزد) در قبال یادگیری هرچه بهتر فرآیندهای آموزش غیرحضوری می‌تواند مفید واقع شود. همچنین حفظ ارتباط دوسویه میان دانش‌آموزان و کادر آموزشی از الزامات رشد بیرونی است که بایستی در مدارس انجام شود.

۵) مدارس می‌بایست به صورت مستمر ابزارها و مواد آموزشی مورد استفاده در آموزش غیر حضوری را به روز کنند تا بتوانند با نیازهای آموزشی دانش آموزان هماهنگ شوند.

بعنوان مثال، بسیاری از دروسی که در حال حاضر در مدارس تدریس می‌شوند قدیمی هستند و دانش آموزان غیرحضوری می‌توانند به راحتی با یک جستجوی ساده در اینترنت متوجه تناقض مفاهیم موجود در کتاب‌های درسی و علم به روز شوند. در این راستا، توصیه می‌شود معلمان حتی الامکان از منابع و مراجع آموزشی به روز و همچنین همراستا با نیازهای جامعه استفاده نمایند. تحقق این امر مستلزم توانمندسازی معلمان به مهارت‌های استفاده از مراجع بین‌المللی در تدریس مقاطع مختلف تحصیلی است که باید توسط مدارس انجام شود.

۶) مدارس باید توجه زیادی به فرهنگ سازی در خصوص آموزش غیرحضوری و تشریح مزیت‌های موجود در این نوع آموزش برای دانش آموزان و اولیای آن‌ها داشته باشند. به عنوان مثال، مدارس می‌توانند فرآیندها و روش‌های آموزش غیرحضوری را بر مبنای نیازهای آموزشی دانش آموزان سازگار کنند، این کار از طریق آموزش با استفاده از فناوری‌های واقعیت مجازی^۱ و واقعیت افزوده^۲ امکان پذیر است.

۷) مدارس باید فرآیندهای آموزش غیرحضوری را همراستا کنند. بعنوان مثال، مدیران مدارس می‌توانند کارگروه‌های تخصصی نظیر "کارگروه توسعه فعالیت‌های آموزش غیرحضوری"، "کارگروه امور پرورشی، فوق برنامه و بهداشت به صورت غیرحضوری"، "کارگروه امور رفاهی به صورت غیرحضوری"، "کارگروه مشاوره غیرحضوری" و ... ایجاد کنند و در آن‌ها علاوه بر ارائه خدمات به دانش آموزان، اولیاء و مربیان، به اصلاح فرآیندهای ناقص آموزشی و همچنین توجیه ابهام‌ها در خصوص خدمات غیرحضوری بپردازند.

در پایان، از جمله محدودیت‌های این تحقیق می‌توان اشاره کرد که اولویت بیشتر این تحقیق بر انجام مصاحبه‌ها و استفاده از نظرات خبرگان بوده است تا بررسی اسناد و مدارک موجود در مدارس یا مطالعه عملکرد مدارس در یک فرآیند زمانی طولانی؛ می‌توان انتظار داشت که انجام این امر دید کامل تر و عمیقتری را در خصوص موضوع مطالعه ایجاد نماید. پیشنهاد می‌شود که جهت پژوهش‌های آتی، بر روی اجزای مدل و روابط بین آنها با استفاده از تحقیقات پیمایشی در مدارس حاضر در مناطق دیگر آموزش و پرورش تحقیق و مطالعات بیشتری صورت پذیرد. انجام مصاحبه‌ها در سطحی وسیع تر و عام تر به منظور توسعه مدل یا ارزیابی مدل می‌تواند به قابلیت تعمیم و دقت مدل بیفزاید. مطالعه اسناد و مدارک موجود در مدرسه‌ها نیز می‌تواند نکات و موارد بیشتری را به این مدل اضافه نماید. در این تحقیق به دلیل ماهیت روش شناسی مورد استفاده و محدودیت‌های زمانی، فرصت بررسی جزئیات مدل وجود نداشت، در نتیجه پیشنهاد می‌شود مفاهیم و مقوله‌های مدل به صورت جداگانه و با عمق و جزئیات بیشتر در مدارس مناطق دیگر آموزش و پرورش تهران و همچنین شهرستان‌های دیگر مورد مطالعه قرار گیرد.

منابع

- احمدوند، کبری؛ تقی زاده قوام، زهرا، غلامی هره دشتی، سهیلا (۱۳۹۷). فرصت‌ها و چالش‌های فضای مجازی در عرصه‌ی تعلیم و تربیت، دهمین همایش انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران فضای مجازی و فلسفه‌ی تربیت دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- انصاری، مریم؛ رحیمی، علیرضا؛ یارمحمدیان، محمدحسین؛ یعقوبی، مریم (۱۳۹۸). تحلیل استراتژیک (SWOT Analysis) درونی و بیرونی دانشکده‌ی مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، نشریه مدیریت سلامت، ۳۶ (۱۲)، ۳۳-۴۰.

¹ Virtual Reality (VR)

² Augmented Reality (AR)

- جان قربان، کامران (۱۳۹۶). آموزش الکترونیکی در مدارس و ضرورت آن چیست، نشر نص.
- جباری، کامران؛ رهبر، طیه (۱۳۹۵). نقش آموزش و پرورش در توسعه اقتصادی و اجتماعی، کنفرانس ملی دانش و فناوری روانشناسی، علوم تربیتی و جامع روانشناسی ایران.
- حاجی زاده، انور؛ عزیزی، قادر؛ کیهان، جواد (۱۴۰۰). تحلیل فرصت‌ها و چالش‌های آموزش مجازی در دوران کرونا: رهیافت توسعه آموزش مجازی در پسا کرونا. تدریس پژوهی، ۹(۱)، ۱۷۴-۲۰۴.
- حیدری، آرمان؛ رضائی باصری، عباس (۱۳۹۴). بررسی رابطه استفاده از اینترنت، برنامه‌های شبکه‌های ماهواره ای و هویت دینی دانش آموزان، فصلنامه ی کاربردی مسائل تعلیم و تربیت اسلامی شماره ۱، سال اول.
- درویشی، فرزاد؛ محسنی، رضاعلی؛ مهاجری، اصغر (۱۴۰۰). رابطه توسعه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: شهر تهران)، نشریه پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، دوره: ۱۴؛ شماره: ۳ (پیاپی ۵۵)، صفحات: ۲۲۳-۲۴۸.
- زندواییان، احمد؛ حیدری، مریم؛ باقری، ریحانه؛ عطار زاده، فاطمه. (۱۳۹۲). آسیب‌های فضای مجازی بین دانش آموزان دختر. مطالعات فرهنگ و ارتباطات سال ۴، شماره ۲۳.
- سبحانی نژاد، مهدی؛ پور طهماسبی، سیاوش؛ تاجور، آذر (۱۳۹۲). بررسی چالش‌ها و کارکردهای فرهنگی و اجتماعی تلفن همراه و راهکارهای اصلاح، ماهنامه ی مهندسی و فرهنگی، شماره ۳۱ و ۳۲.
- سپهری، محمدباقر؛ فرنام، محمد؛ علایی، محسن (۱۳۹۸). بررسی کارکردها و پیامدهای شبکه‌های اجتماعی در ایران. مطالعات جامعه شناسی سال ۱۱، شماره ۴۴.
- سراجی، فرهاد و عطاران، محمد (۱۳۹۷). یادگیری الکترونیکی، چاپ سوم. همدان: مرکز نشر دانشگاه بوعلی سینا.
- شیانی، ملیحه؛ محمدی قره قانی، محمدعلی؛ زارع، حنان (۱۳۹۹). سرمایه اجتماعی کار و تولید، بهره وری و توسعه اقتصادی- اجتماعی، نشریه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره: ۹؛ شماره: ۱، صفحات: ۱۸۷-۲۱۳.
- طورانی، زهرا و رستمی، زهرا (۱۳۹۷). قابلیت های بستر فضای مجازی برای تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش، نهمین همایش انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران، فضای مجازی و فلسفه تربیت.
- فرید، سهیل؛ قاسمی، ابراهیم؛ عبادی، پویا؛ حاضری، هادی (۱۳۹۷). بررسی ابعاد تربیتی فضای مجازی در آموزش و پرورش، سومین کنفرانس بین المللی پژوهش در علوم و مهندسی.
- قربانی، علی؛ کریمیان؛ جلال (۱۳۹۹). مدیریت مخاطرات سلامت و امنیت دانش آموزان در دوران آموزش‌های از راه دور دیجیتال با مرور تجارب جهانی. شماره مسلسل: ۵۳۳، کد گزارش: ۹۹-۱۰۲.
- کریمیان، فاطمه و رحمت زهی، خدانظر (۱۳۹۷). بررسی تأثیر فضای مجازی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، یازدهمین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران، شرکت همایش همایشگران مهراشراق.
- محمدی، علی؛ بلاغت، سید رضا (۱۳۹۷). آموزش فلسفه به کودکان از طریق فضای مجازی (چالش‌ها و راهکارها) همایش فلسفه و فضای مجازی، دانشگاه سیستان و بلوچستان مهر.
- مصیبي اردکانی، ملیحه؛ و رضاپور میرصالح، یاسر، و بهجتی اردکانی، فاطمه. (۱۴۰۰). مشکلات و چالش‌های آموزش مجازی در دوران شیوع ویروس کرونا در مقطع ابتدایی. آموزش پژوهی، ۷(۲۷)، ۶۵-۷۹.
- مولائی قولنجی، یعقوب (۱۳۹۹). بررسی چالش‌ها و مشکلات تدریس فضای مجازی در ایام شیوع ویروس کرونا از دیدگاه معلمان، اولین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت.
- میرجلیلی، سیدحسین. (۱۳۹۹). نقد کتاب توسعه اقتصادی، پژوهشنامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، دوره ۱۸، شماره ۱، صص ۲۷۵-۲۹۹.

- 1- Ananga, P. (2020). Pedagogical Considerations of E-Learning in Education for Development in the Face of COVID-19. *International Journal of Technology in Education and Science*, 4(4), 310-321.
- 2- Barykin, S. Y., Kapustina, I. V., Kalinina, O. V., Dubolazov, V. A., Esquivel, C. A. N., Alyarovna, N. E., & Sharapaev, P. (2021). The sharing economy and digital logistics in retail chains: Opportunities and threats. *Academy of Strategic Management Journal*, 20, 1-14.
- 3- Burns, E., & Groove, W. (2014). Research method. *Ergonomics*, 32(3), 237-248.
- 4- Cummins, S., Peltier, J. W., & Dixon, A. (2016). Omni-channel research framework in the context of personal selling and sales management: A review and research extensions. *Journal of Research in Interactive Marketing*, 10(1), 2-16.
- 5- Dubois, H., Verkasalo, E., & Claessens, H. (2020). Potential of birch (*Betula pendula* Roth and *B. pubescens* Ehrh.) for forestry and forest-based industry sector within the changing climatic and socio-economic context of Western Europe. *Forests*, 11(3), 336.
- 6- Guo, L., Huang, J., & Zhang, Y. (2019). Education development in China: Education return, quality, and equity. *Sustainability*, 11(13), 3750.
- 7- Heynen, A. P., Lant, P. A., Smart, S., Sridharan, S., & Greig, C. (2019). Off-grid opportunities and threats in the wake of India's electrification push. *Energy, Sustainability and Society*, 9(1), 1-10.
- 8- Huang, Y. C., Backman, S. J., Backman, K. F., McGuire, F. A., & Moore, D. (2019). An investigation of motivation and experience in virtual learning environments: a self-determination theory. *Education and Information Technologies*, 24(1), 591-611.
- 9- Hung, J., & Ramsden, M. (2021). The application of human capital theory and educational signalling theory to explain parental influences on the Chinese population's social mobility opportunities. *Social Sciences*, 10(10), 362.
- 10- Karaca, Y., & İlkim, M. (2021). Investigation of the attitudes distance education of the faculty of sport science students in the Covid-19 period. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 22(4), 114-129.
- 11- Kennedy, D. M. (2020). Dimensions of distance: A comparison of classroom education and distance education. *Nurse Education Today*, 22(5), 409-416.
- 12- Kostiukevych, R., Mishchuk, H., Zhidebekyzy, A., Nakonieczny, J., & Akimov, O. (2020). The impact of European integration processes on the investment potential and institutional maturity of rural communities. *Economics & Sociology*, (13, 3), 46-63.
- 13- Laverty, A. A., Millett, C., Majeed, A., & Vamos, E. P. (2020). COVID-19 presents opportunities and threats to transport and health. *Journal of the Royal Society of Medicine*, 113(7), 251-254.
- 14- Liyanagunawardena, T. R., & Aboshady, O. A. (2018). Massive open online courses: a resource for health education in developing countries. *Global health promotion*, 25(3), 74-76.
- 15- Mseleku, Z. (2020). A literature review of E-learning and E-teaching in the era of Covid-19 pandemic. *SAGE*, 57(52), 6.
- 16- Pascoe, M. C., Hetrick, S. E., & Parker, A. G. (2020). The impact of stress on students in secondary school and higher education. *International Journal of Adolescence and Youth*, 25(1), 104-112.
- 17- Renzaho, A. M. (2020). The need for the right socio-economic and cultural fit in the COVID-19 response in sub-Saharan Africa: examining demographic, economic political, health, and socio-cultural differentials in COVID-19 morbidity and mortality. *International journal of environmental research and public health*, 17(10), 3445.
- 18- Safonov, M., S. Usov, S., & V. Arkhipov, S. (2021, July). E-Learning Application Effectiveness in Higher Education. General Research Based on SWOT Analysis. In 2021 5th International Conference on Education and Multimedia Technology (pp. 207-212).
- 19- Sahoo, K. K., Muduli, K. K., Luhach, A. K., & Poonia, R. C. (2021). Pandemic COVID-19: An empirical analysis of impact on Indian higher education system. *Journal of Statistics and Management Systems*, 24(2), 341-355.
- 20- Sahu, P. (2020). Closure of universities due to coronavirus disease 2019 (COVID-19): impact on education and mental health of students and academic staff. *Cureus*, 12(4).
- 21- Schleicher, A. (2020). The Impact of COVID-19 on Education: Insights from "Education at a Glance 2020". OECD Publishing.
- 22- Shaturaev, J. (2021). Indonesia: superior policies and management for better education (Community development through Education). *Архив научных исследований*, 1(1).
- 23- Shersad, F., & Salam, S. (2020). Managing Risks of E-learning During COVID-19. *International Journal of Innovation and Research in Educational Sciences*, 7(4), 2349-5219.
- 24- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Procedures and techniques for developing grounded theory*, Sage.

- 25- Talidong, K. J. B., & Toquero, C. M. D. (2021). Facing COVID-19 through emergency online education anchored in Khan's framework: Case of Philippine teachers in Xi'an, China. *European Journal of Interactive Multimedia and Education*, 2(1), e02104.
- 26- Whittaker, D. H., Sturgeon, T., Okita, T., & Zhu, T. (2020). *Compressed development: time and timing in economic and social development*. Oxford University Press.
- 27- Yang, C. L. (2020). *Exploring the Possibilities of Online Learning Experiences*. Teachers College, Columbia University.

The Role of Distant Education in Socio-Economic Development in Iran's Education Association

Mansoureh Eskandari¹

PhD Student in Sociology, Department of Social Sciences, Islamic Azad University, Roudehen Branch, Roudehen, Iran.

Majid Radfar²

Associate Professor, Department of Social Sciences, Islamic Azad University, Roudehen Branch, Roudehen, Iran. (Corresponding Author)

Hamidreza Fatehi³

Assistant Professor, Department of Social Sciences, Islamic Azad University, Roudehen Branch, Roudehen, Iran.

Abstract: *If educational institutions want to be successful, they must create new educational models that are efficient for students. Distance education or non-attendance education is a guided system or a process that connects learners to distant resources and can also be used as a tool for supplementary learning. The purpose of the current research is to help schools and educational institutions managers adopt appropriate strategies to renovate education and improve educational performance by identifying the socio-economic strengths and weaknesses (SW) of distant education. In order to do so, applying a purposive sampling, the data of 15 individuals including management development assistants, teachers, academic assessment experts and members of parents' and trainer's associations of the 3rd district of Tehran were collected and analyzed through semi-structured interviews. Applying a grounded theory, the model of socio-economic strengths and weaknesses of distant education was developed. Findings of this qualitative research show that the correct application of distant education can improve the status and credibility of schools at the Education Association of Tehran, increase intra-school interactions, and increase the satisfaction of parents, students, and teaching staff.*

Keywords: *Distant Education, Socio Development, Economic Development.*

¹ Email: M_es_1386@yahoo.com

² Email: Majid.Radfar@iau.ac.ir (Corresponding Author)

³ Email: Fatehi110@gmail.com